

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ**

**ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ**

Հետազոտության թեման՝ Բարոյական արժեքներ

Առարկան՝ Հայոց լեզու և գրականություն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Տոնոյան Մարինե

*Ուսումնական հաստատություն՝ ՀՀ Արագածոտնի մարզ, գյուղ
Եղնիկ*

Երևան 2022

Բովանդակություն

Նախաբան

- Բարոյական արժեքների բնութագրերը
- Դրանք կապված են մարդու հիմնարար հույզերի հետ
- Վերացական են
- Դրանք կարևոր են
- Դրանք անհատական են և կոլեկտիվ
- Նրանք հիերարխիկ են
- Դրանք պատմական են
- Դրանք կարող են տարբեր լինել ըստ յուրաքանչյուր մշակույթի
- Դրանք ճանաչվում են համապատասխան
- Կարող է բխել կրոնից
- Բարոյական արժեքների ձևավորում
- Վերակազմավորում
- Բարոյական արժեքների օրինակներ
- Սեր
- Ընկերություն
- Շնորհակալություն
- Հարգանք
- Բարությունը
- Առատաձեռնություն
- Խոնարհություն
- Ազնվությունը
- Արդարադատություն
- Քաջություն
- Ինքնատիրապետում

- Արժեքների տարբերակումը
- Հետաքրքրությունների թեմաներ
- Հղումներ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Բարոյական արժեքները դրանք գաղափարներ և համոզմունքներ են, որոնք մարդիկ ունենում են այն մասին, թե ինչ վարք է ճիշտ, և ինչ վարք է սխալ: Ասում են, որ մարդն ունի բարոյական արժեքներ, երբ ունի սովորույթներ և նորմեր, որոնք համարվում են դրական և լավ ուրիշների բարեկեցության համար:

Բարոյական արժեքների օրինակներն են անկեղծությունը, առատաձեռնությունը, հարգանքը, բարությունը կամ ալտրուիզմը: Մրանք վարք են, որոնք լավ են համարվում: Հետևաբար, այս տեսակի արժեքներ ունեցող անձը բարոյական է: Դիրքն անբարոյական անձնավորություն է, այսինքն՝ նա սխալ վարք ունի:

Արժեքները մի շարք նորմեր են, որոնք կարգավորում են համայնքի և այն կազմող անհատների գործունեությունը: Դրանք թույլ են տալիս տարբերակել լավը վատից, լավը վատից:

Ինչ վերաբերում է կոնկրետ բարոյական արժեքներին, դրանք բացարձակ արժեքներ են, որոնք կապված են բարու և չարի հետ: Դրանք կախված են յուրաքանչյուր հասարակության մշակութային շրջանակից, ուստի ժամանակի հետ փոփոխվում են:

Դրանց ձևավորումը վաղ տարիքից ուղղակիորեն ազդում է անհատի վրա, ուստի արժեքները սովորաբար փոխանցվում են տոհմաձառի և այն միջավայրի փորձի միջոցով, որում յուրաքանչյուր մարդ զարգանում է:

Յուրաքանչյուր մարդ ինքնուրույն որոշում է ապրել ապրել բարոյական արժեքների շրջանակի համաձայն, որպեսզի այդ որոշումն ընդունվի ազատ և անկախ: Այս տրամադրվածությունը ձեզ կհանգեցնի շատ ավելի մարդկային կատարողականի, և դուք ավելի լավ մարդ կլինեք:

Բարոյական արժեքների բնութագրերը

Բարոյական արժեքները և, ընդհանուր առմամբ, արժեքների ամբողջ շրջանակը, ունեն մի շարք ընդհանուր հատկություններ, որոնք հեշտությամբ կարելի է ճանաչել արժեքները տարբերելու վարքային այլ ձևերից:

Այս բնութագրերի համապատասխանությունը սովորաբար շատ ակնհայտ է, բայց պարտադիր չէ, որ բոլորը բավարարվեն՝ ստանդարտը որպես արժեք դիտարկելու համար: Այս հիմնական բնութագրերը հետևյալն են.

Դրանք կապված են մարդու հիմնարար հույզերի հետ

Բարոյական արժեքները բնութագրվում են, քանի որ դրանք անմիջականորեն կապված են մարդու էական հույզերի հետ: Այս կատեգորիայի մեջ կան սեր, հավատարմություն, մեղավորություն և զայրույթ:

Վերացական են

Դա այդպես է, քանի որ դրանք մտավոր կառուցվածքներ են, որոնք սկսվում են իրերի մեկնաբանությունից՝ հաշվի առնելով անհատի մշակութային շրջանակը և նրանց սեփական կյանքի փորձը:

Դրանք կարևոր են

Վարքի այս օրինաչափությունները թույլ են տալիս մեզ «լավը» «վատից» տարբերել՝ դրանով իսկ իմաստ տալով բուն կյանքին և հետապնդելով մարդկանց գերազանցումը:

Դրանք անհատական են և կոլեկտիվ

Չնայած դա հակասական է թվում, կան որոշակի արժեքներ, որոնց դրսևորումը կլինի հավաքական (հասարակության շրջանակներում), իսկ մյուսները՝ ավելի անհատական տեսակական՝ ըստ յուրաքանչյուր անհատի տեսակետի:

Նրանք հիերարխիկ են

Բարոյական արժեքներն աշխատում են առաջնահերթ կառուցվածքով, քանի որ յուրաքանչյուր մարդ և յուրաքանչյուր հասարակություն դրանք կազմակերպում է ըստ

իրենց կարևորության՝ բուրգի գագաթին դնելով նրանց, ովքեր առավել կարևոր են գործողությունների և վերաբերմունքի կազմաձևման համար:

Դրանք պատմական են

գործընթացի արդյունք են: Ահա թե ինչու դրանք հիմնարար տարրեր են ժողովրդի մշակույթի Արժեքները մարդկանց և հասարակությունների էվոլյուցիայի և հասունության սահմանադրության մեջ:

Դրանք կարող են տարբեր լինել ըստ յուրաքանչյուր մշակույթի

Հաշվի առնելով դրանց պատմական առանձնահատկությունը՝ բարոյական արժեքները տարբեր են՝ կախված այն հասարակությունից, որտեղ դրանք արտահայտվում են:

Չնայած կան ընդհանուր տարրեր, բայց յուրաքանչյուր մշակույթ զարգացնում է իր պատկերացումները, թե ինչն է ճիշտ կամ սխալ, և այդ հասկացություններից կառուցվում է բարոյական արժեքների համակարգ, որը դրան արձագանքում է:

Դրանք ճանաչվում են համապատասխան

Արժեքների այս տեսակը բնութագրվում է նրանով, որ հիմնված է մարդկային ամենաբարձր հույզերի վրա: Այդ պատճառով մարդիկ, ընդհանուր առմամբ, ընդունում են այդ արժեքների գերակայությունը մյուսների նկատմամբ:

Մրանք արժեքներ են, որոնք վերաբերում են համակեցության հիմնական զգացողություններին. Այդ պատճառով բոլոր մարդկության համար հեշտ է համարել դրանք շատ կարևոր:

Կարող է բխել կրոնից

Կրոններին բնորոշ է ուղեցույցների և ուղեցույցների պարունակությունը՝ կապված այն բանի հետ, թե ինչպես պետք է վարվեն այդ դավանանքի հետ նույնացող մարդիկ:

Այս օրենսգիրքը, որպես կանոն, սահմանում է, թե որն է ճիշտը և ինչը սխալ՝ համաձայն կասկածի տակ դրված հավատքի, այնպես որ դրանք կարող են համարվել բարոյական արժեքների աղբյուր, որոնք գործում են որպես անհատների վարքը պայմանավորող ուղեցույց:

Քանի որ կրոնը սերտորեն կապված է որոշակի հասարակության մշակույթի հետ, վարքի օրենսգիրքը նույնպես կախված կլինի որոշակի համատեքստից: Օրինակ՝ սա է պատճառը, որ որոշ դավանանքներ ճիշտ են համարում բազմակնության մեջ ապրելը, իսկ մյուսները՝ սխալ:

Բարոյական արժեքների ձևավորում

Ժամանակի ընթացքում անհատի կամ հասարակության արժեքային շրջանակը աստիճանաբար կառուցվում է:

Մա նշանակում է, որ դրանք նախշեր չեն, որոնք ապրում են անհատների գենետիկ կոդում, այլ ավելի շուտ, որ դրանք մոդելավորվում են ամբողջ կյանքի ընթացքում փորձի կուտակմամբ:

Այս իմաստով բարոյական արժեքները փոխանցվում են սերնդեսերունդ, ինչը կարևորում է կրթության կարևորությունը ինչպես ընտանիքի ներսում, այնպես էլ դպրոցական միջավայրում, քանի որ երկու միջավայրերն էլ հանդիսանում են հիմնական ուսուցման օղակները: մարդիկ

Մեկ այլ աղբյուր, որի մեջ անհատը դաստիարակվում է արժեքներով, որոշ դավանանքի կամ հոգևոր հոսանքի պրակտիկայում է, քանի որ այն մեծապես ազդում է այն բանի վրա, թե ինչպես պետք է մարդ իրեն պահի՝ համաձայն այդ ժողովի հղումային համակարգի:

Նույնը տեղի է ունենում այն ժամանակ, երբ անձը միանում է կազմակերպության կամ խմբի: Այս պահին նրա անձնական արժեքները պետք է լինեն բնածին և հարմարեցված խմբի արժեքների շրջանակին, որպեսզի նա կարողանա հանգիստ լինել և զարգացնել պատկանելության զգացում:

Վերակազմավորում

Հաշվի առնելով այս ամենը, կարևոր է նշել, որ արժեքների շրջանակը կարող է փոփոխվել և վերադասավորվել, քանի որ մեկը ավելի շատ կյանքի փորձ ունի:

Դա պայմանավորված է նրանով, որ ճանապարհին ինչպես ուրիշների, այնպես էլ շրջակա միջավայրի մոդելավորման ազդեցությունը փոխում է այս սխեման և ի վիճակի է այն հարմարեցնել ինչպես պատմական պահին, այնպես էլ յուրաքանչյուր անհատի հանգամանքներին:

Բարոյական արժեքների օրինակներ

Բարոյական արժեքներն այն վարքագիծն են, որը մարդուն ապահովում է կյանքի զգացողությամբ, որով նա ձգտում է կատարելագործել իր մարդկային որակներն ու

արժանապատվությունը, ուստի որոշ արժեքների կամ այլ արժեքների կից կյանք վարելը անհատական և ազատ որոշում է:

Արժեքները գոյակցում են անհատների մեջ, և ներքին բախումներ կարող են առաջանալ ` հաշվի առնելով յուրաքանչյուրին տրված կարևորությունը: Խմբում տարբերությունն առավել ուշագրավ է, քանի որ յուրաքանչյուր մարդ փոխանցում է առաջնահերթությունների և կարևորության տարբեր կարգ:

Հիմնական բարոյական արժեքները հետևյալն են.

Մեր

Դա, թերևս, բարձրագույն արժեք է, քանի որ բացահայտում է հաստուկ նշանակության վերաբերմունքի մի շարք այլ էակի նկատմամբ, հաշվի առնելով, որ այն ունի շատ բարձր անձնական անշահախնդրություն:

Ընկերություն

Դա այն է, երբ երկու անձանց կամ մարդկանց խմբի միջև կա անշահախնդիր հուզական կապ, որը նրանց թույլ է տալիս ներդաշնակ հարաբերություններ հաստատել:

Շնորհակալություն

Հենց այդ վերաբերմունքն է, որ պետք է ժամանակին ճանաչել ստացված օգուտը, դա երախտագիտություն ցուցաբերելն է: Այս արժեքը արտացոլվում է այն բանի մեջ, որ որոշ մարդիկ ազնվորեն ճանաչում և գնահատում են այն ջանքերը, որոնք որոշ մարդիկ ձեռնարկում են ուրիշների բարեկեցություն ստեղծելու օգտին:

Հարգանք

Դա ենթադրում է առարկայի, հանգամանքի կամ անձի, այդ թվում ` ինքն իրեն ընդունելը և գնահատելը: Արժեքի տակ գործելը խանգարում է մյուսին նվաստացնել կամ վնասել, քանի որ դու միշտ գործում ես իսկական ուշադրության ներքո:

Բարությունը

Դա այն որակն է, որ ունի մարդ արարածը լավը լինելու, ուրիշներին և իր շրջապատին ցույց տալու համար, որ նա կարող է գործել նրանց օգտին ` ցուցաբերելով մեղմություն և բարձր անշահախնդրություն:

Առատաձեռնություն

Դա այն վերաբերմունքն է, որի միջոցով դուք ինքներդ ձեզ տալիս եք՝ առանց դրա դիմաց ինչ-որ բան ակնկալելու, նպատակ ունենալով օգնել նրանց, ովքեր դրա կարիքն ունեն:

Խոնարհություն

Դա համեստ լինելու հատկությունն է՝ ի դեմս քո ունեցածի և այն, ինչ դու ես որպես մարդ: Մյուսի հանդեպ հարգանք հասկացության մի մասը և իրականությանը հարմարեցված ինքնապատկեր:

Ազնվությունը

Դա որակ է, որի միջոցով անձը գործում է ստից և խաբեությունից հեռու, այդ պատճառով էլ նա թափանցիկ է իր վարքագծում և միշտ կապված է ճշմարտությանն ու պաշտպանությանը:

Արդարադատություն

Դա այն վարքն է, որի ներքո անձը արդար է կամ արդար, հաշվի առնելով, որ դա սկսվում է բանականությունից և արդարությունից:

Քանի որ բարոյական արժեքները վարվելակերպի ուղեցույցներ են, որոնք թույլ են տալիս տարբերել բարին չարիից և գործել ըստ այդմ, բարեգործության միջոցով ուրիշների հետ առատաձեռն անձը և նաև աջակցում է նրանց, ովքեր պահանջում են, արդար որոշումներ կայացնում և միշտ ապրում են: Ճշմարտությանը կցված է այն մարդը, ով գործում է բարոյական արժեքների ներքո:

Քաջություն

Մարդը համարձակություն է ցուցաբերում, երբ որոշում է կայացնել գործողություն՝ անկախ դրա մեծ դժվարությունից կամ դրա առաջացրած վախից: Այս բարոյական արժեքը շատ օգտակար է ապրուստի համար, քանի որ այն անմիջականորեն կապված է այն կյանքի նպատակներին կենտրոնանալու և ձգտելու հետ, որոնք մենք ինքներս ենք դնում:

Ինքնատիրապետում

Դա հասարակության համատեքստում ամենակարևոր բարոյական արժեքներից է: Ինքնատիրապետումը զարգացնելը ենթադրում է խուսափել իմպուլսիվ բառերից և (կամ) գործողություններից, որոնք կարող են վեճեր և թյուրիմացություններ առաջացնել համայնքի անդամների շրջանում:

Այնքանով, որքանով յուրաքանչյուր մարդ առաջնահերթ է համարում արտացոլումը, քան իմպուլսիվ արձագանքելը, հնարավոր կլինի խուսափել կոնֆլիկտային իրավիճակներից:

Արժեքների տարբերակումը

Արժեքները բավարարում են սուբյեկտի կենսական պահանջումները և իմաստավորում են կյանքը: Սուբյեկտի արժեքները միավորվելով կազմում են մի ամբողջական համակարգ: Անձի մասին կարելի է դատել նրան առավել բնորոշ արժեքներով, որոնք գոյացնում են անձի ներաշխարհը: Իսկ ինչ վերաբերում է ազգային արժեքներին, դրանք բախտորոշ նշանակություն ունեն և ձևավորվում են պատմական զարգացման ընթացքում, կազմում ներկա կեցության հիմքը և բնականոն գոյության ու անխափան զարգացման երաշխիքը: Ազգին հատուկ արժեքներն արտացոլվում են նրա ինքնագիտակցությանը տարբեր ձևերում՝ արվեստի, փիլիսոփայության, բարոյականության, կրոնական պատկերացումների բանահյուսության մեջ: Ազգի արժեհամակարգը պետք է յուրացնի յուրաքանչյուր անհատ հանրության մեջ բնականոն գործելու համար: Այսպիսով անհրաժեշտ է տարբերակել արժեք-միջոց և արժեք-նպատակ հասկացողությունները: Օրինակ <<իշխանությունը>>, մի բան է որպես միջոց, մեկ այլ բան որպես՝ նպատակ, նմանապես փողը և փառքը: Երբ իշխանությունը, փողն ու փառքը դառնում են անձի գերագույն արժեք, դա հիվանդագին և ախտածին երևույթ է, մինչդեռ որպես միջոց դրանք համարվում են կյանքի ընդունելի ու անհրաժեշտ տարրեր:

Առանձնացնենք նաև արժեք-արժանիքները, որոնք անձի համար ոչ միայն կենսականորեն անհրաժեշտ բարիք են, այլ նաև ցանկալի հատկություն: Արժեք-արժանիքների ըմբռնումը կարևոր է <<անհատ-ազգ>> փոխհարաբերությունների կարգավորման առումով: Բոլոր անձնային հատկությունները հանդիսանում են տվյալ անձի արժանիքները, մասնավորապես <<հաստատականություն>>, <<աշխատասիրություն>>, <<համբերատարություն>> և այլն: Պետք է տարբերակել ազգային արժանիքներ հասկացողությունը, որում առանձնանում է ազգային-պետական միաբանության ապահովումը: Միաբանության ապահովման մեջ վճռորոշ դեր են խաղում երեք հիմնական արժեք-արժանիքներ՝ արժանապատվություն, արդարամտություն, աշխատասիրություն:

Արժանապատվությունը սեփական <<Ես>>-ի արժեքի գիտակցումն է: Դա անձի վարքի, արարքների, իրավունքների գնահատականն է, անձի ինքնագնահատականը:

Ազգային արժանապատվությունը սեփական ազգի արժանիքների, վաստակի, իրավունքների գիտակցումն է, ինքնահարգանքը՝ որպես ազգի ներկայացուցիչ:

Արդարամտությունը այլոց ճշմարիտ, արդարացի գնահատումն է: Եթե արժանապատվությունը անձի հարգանքն է իր հանդեպ, ապա արդարադատությունը հարգանքն է ուրիշների հանդեպ: Այսպիսով արդարամտությունը ոչ միայն անդրադառնում է մեր սեփական ինքնագնահատականի վրա, այլ նաև ազդում է դրա վրա:

Աշխատասիրությունը աշխատանքի հանդեպ անձի դրական վերաբերմունքն է: Այն բացառիկ կարևորություն ունի և առաջընթացի գլխավոր նախադրյալն է: Վերը նշված արժեք-արժանիքները խիստ փոխկապակցված են և դրանցից յուրաքանչյուրի բացակայությունը հանգեցնում է որևէ էական խնդրի առաջացման:

Այսպիսով պետք է հաշվի առնել, որ մշակույթն ու արժեքը չեն նույնանում, բայց և այնպես մշակույթում ստեղծված լավագույն հատկանիշը արժեքն է: Այն անհատներն ու ազգերը, ոոնք ապրում են արժեքների գերակայությամբ բարձր ոգեղեն հատկանիշներով ապրող ազգեր և անհատներ են, իսկ երբ նվազում են արժեքները վրա է հասնում ոգու սովը: Ոգեղենությունը պեք է հատուկ լինի բոլորին, հատկապես՝ մտավորականությանը, որը համարվում է ազգի ինտելեկտուալ խիղճը

Հետաքրքրությունների թեմաներ

Արժեթղթերի տեսակները.

Մարդկային արժեքներ:

Հակարժեքներ

Համընդհանուր արժեքներ:

Սոցիոմշակութային արժեքներ:

Հոգևոր արժեքներ:

Գեղագիտական արժեքներ:

Նյութական արժեքներ:

Մտավոր արժեքներ:

Գործիքային արժեքներ:

Քաղաքական արժեքներ:

Մշակութային արժեքներ:

Արժեքների հիերարխիա:

Գերակա արժեքներ:

Անձնական արժեքներ:

Տրանսգենդենտալ արժեքներ:

Օբյեկտիվ արժեքներ:

Կենսական արժեքներ:

Էթիկական արժեքներ:

Գերակա արժեքներ:

Կրոնական արժեքներ:

Քաղաքացիական արժեքներ:

Սոցիալական արժեքներ:

Հղումներ

1. Կոելո, Ֆ. «Բարոյական արժեքները» իմաստների մեջ: Վերցված է 2010 թվականի հուլիսի 11-ին` [Meanings: Meanings.com](http://Meanings.com) կայքում
2. «Բարոյական արժեքների հայեցակարգ» հասկացությունում: Վերցված է 2010 թվականի հուլիսի 11-ին [Concept: concept.de](http://Concept:concept.de)
3. «Բարոյական արժեքների սահմանում» սահմանում ABC- ում: Վերցված է 2019 թվականի հուլիսի 11-ին [ABC Definition- ում` definicionabc.com](http://ABC Definition- ում` definicionabc.com)
4. Reinlein, F (Մեյտեմբերի 2017) «Մարդկային արժեքներ. 7 ամենակարևորների ցուցակ» ՄԱԿ ՓԳՀ-ի ՄԱԿ ՓԳՀ-ում: Վերցված է 2010 թվականի հուլիսի 11-ին ՄԱԿ ՓԳՀ-ի ՄԱԿ ՓԳՀ-ից` eacnur.org
5. Veugelers (2010) «Բարոյական արժեքները ուսուցիչների կրթության մեջ» Կրթության միջազգային հանրագիտարանում: Վերցված է 2019 թվականի հուլիսի 11-ին sciencedirect.com կայքում` sciencedirect.com
6. Սլատենգրեն, Կ. «Որո՞նք են ձեր ընտանիքի լավագույն 5 բարոյական արժեքները»: անգնահատելի դաստիարակության մեջ: Վերցված է 2019 թ.-ի հուլիսի 24-ին անգնահատելի դաստիարակություն` Pricelessparenting.com կայքում
7. «Բարոյական արժեքները» ամբողջ փիլիսոփայության մասին: Վերցված է 2019 թվականի հուլիսի 24-ին «Ամեն ինչ փիլիսոփայության մասին».
Allaboutphilosophy.org
8. «Որո՞նք են բարոյական արժեքները»: քննադատական մտածողության ակադեմիայում: Վերցված է 2019 թ.-ի հուլիսի 24-ին Կրիտիկական մտածողների ակադեմիայում
9. Համացանց